

УДК 339.188.4

Дурач В. М.

paucaverba_avatar@ukr.net

полковник, начальник кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення,

Національна академія сухопутних військ

імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів

Осипенко С. М.

snos-43@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-0548-6428

к.е.н., доц., доцент кафедри логістичного забезпечення,

Національна академія Національної гвардії України, м. Харків

Ніколайчук Л. Г.

lnikolayhuk74@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2693-6635

ResearcherID: F-9967-2019

к.т.н., доц., викладач кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення,

Національна академія сухопутних військ

імені гетьмана Петра Сагайдачного,

працівник збройних сил України, м. Львів

ЗАКУПІВЛІ У ВІЙСЬКОВУ УСТАНОВУ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЛОГІСТИКИ

Анотація. Умови перших років дестабілізації ситуації на сході України, розгорнення повномасштабних військових дій засвідчили недосконалу здатність українських збройних сил, оборонного комплексу та українського уряду загалом здійснювати військові операції, а також якісно забезпечувати потреби фронту. Українська влада виявилась неспроможною спорядити сили ООС (операції об'єднаних сил) найнеобхіднішим, зокрема амуніцією, провіантом, зброєю, технікою. Відсутність зрозумілої схеми поставок матеріального забезпечення військовим вимагала формування військової логістики, першочерговими завданнями якої є налагодження вчасного та якісного забезпечення технікою, зв'язком, матеріально-технічними засобами та створення чинної інфраструктури, що забезпечуватиме успіх і тактичних, і стратегічних операцій. Нині напрям досліджень військової логістики є різновекторним: від моделей інтегрованої військової логістики ланцюга поставок, що об'єднує всю систему військової підтримки (систему тилового забезпечення, інформаційну та систему обслуговування військ), до взаємозв'язку між військовою і комерційною логістикою з точки зору їх цілей в управлінні ланцюгами поставок, яка об'єднує управління закупівлями, запасами, складуванням, транспортуванням, необхідні мережі, потік інформації, технології та управління безпекою. Збройні сили багатьох країн світу мають свої дослідні інститути, які працюють над винаходами логістики на користь армії, реагують на зміни ринку, користуються «цивільними» рішеннями, адаптуючи їх до своїх потреб. Однак не в Україні. Сьогодні, на порозі вступу до НАТО, Україна потребує глибокого вивчення та визначення напрямів покращення логістики збройних сил, особливо це стосується таких її складових частин, як речове забезпечення та процес закупівлі майна, тому існує нагальна потреба вивчення сучасного стану та обґрунтування пріоритетного розвитку логістики ЗС України. У сучасних умовах ведуться пошуки нових способів і форм матеріального забезпечення військ та змінюється законодавство щодо проведення закупівель речового та іншого майна у військових установах.

Ключові слова: логістика, оборонні закупівлі, військова установа, матеріально-технічні засоби, речове забезпечення.

Durach Vadym

paucaverba_avatar@ukr.net

Colonel, Head at the Department

of Management of Daily Activities of Troops and Logistics,

Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy, Lviv

Osypenko Stanislav

snos-43@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-0548-6428

Ph.D., Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Logistic Support,
National Academy of the National Guard of Ukraine, Kharkiv

Nikolaichuk Larysa

nikolayhuk74@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2693-6635

ResearcherID: F-9967-2019

Ph.D., Associate Professor,

Lecturer at the Department of Management of Daily Activities of Troops and Logistics,
Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy,
Employee of the Armed Forces of Ukraine, Lviv

PROCUREMENT OF A MILITARY INSTITUTION AS AN IMPORTANT COMPONENT OF LOGISTICS

Abstract. *The conditions of the first years of destabilization of the situation in Eastern Ukraine, the deployment of full-scale military actions revealed the imperfect ability of the Ukrainian Armed Forces, defense industry and the Ukrainian government in general to conduct military operations as well as effectively meet the needs of the front. The Ukrainian authorities proved unable to equip the Joint Forces Operations troops with the most necessary: ammunition, food, weapons, equipment. The lack of a clear supply chain for the military required the development of military logistics, the priority of which is to set-up timely and high-quality equipment provision, radio communication, logistics and creates an appropriate infrastructure that will ensure the success of both tactical and strategic operations. Currently, the direction of military logistics research is multi-vector: from models of integrated military logistics supply chain, which combines the entire military support system (rearward supply system, informational and military service system) to the relationship between military and commercial logistics in terms of their objectives in supply chains management, which combines procurement management, inventory, warehousing, transportation, essential networks, information flow, technologies and security management. The armed forces of many countries around the world have their own research centers that work on inventions of logistics for the benefit of the army, respond to market changes, use “civilian” solutions, adapting them to their needs. But not in Ukraine. Today, on the threshold of joining NATO, Ukraine needs to study in depth and identify ways to improve the logistics of the Armed Forces, especially its components, such as material support and property procurement. Therefore, there is an urgent need to study the current state and to substantiate the priority development of logistics of the Armed Forces of Ukraine. In modern conditions, new ways and forms of material support of troops are being searched for and the legislation on procurement of material and other property in military institutions is being changed.*

Key words: logistics, defense procurement, military institution, material and technical means, material support.

JEL Classification: I21, L67

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2021-32-03>

Постановка проблеми. Сьогодні Україна стоїть на порозі до вступу у НАТО. Це вимагає перегляду, реконструкції та перебудови багатьох сфер життя нашої країни. Одною з перших і найважливіших у цьому аспекті є розвиток усіх важливих складових частин Збройних Сил України. Не останнє місце тут посідає реформування логістичного забезпечення загалом та його елементів зокрема (наприклад, матеріально-технічного забезпечення, яке здійснюється шляхом закупівель).

Логістика вимагає глибокого вивчення та визначення напрямів покращення, особливо це

стосується таких її складових частин, як речове забезпечення та процес закупівлі майна. Логістичне забезпечення Збройних Сил України відбувалося централізованим методом, який потребує нагального вдосконалення.

З початку війни на Сході все забезпечення здійснювалося від центру до військових частин, які знаходилися на позиціях та виконували завдання. Командування видів або оперативні командування у цій роботі участі практично не брали, оскільки у зазначений період уся система забезпечення була розвалена. Ми бачимо, що існує нагальна потреба вивчення сучасного стану та обґрунтування при-

оритетного розвитку логістики ЗС України. В сучасних умовах ведуться пошуки нових способів і форм матеріального забезпечення військ та змінюється законодавство щодо проведення закупівель речового та іншого майна у військових установах.

Нині напрям досліджень військової логістики є різновекторним: від моделей інтегрованої військової логістики ланцюга поставок, що об'єднує усю систему військової підтримки (систему тилового забезпечення, інформаційну та систему обслуговування військ) [2], до взаємозв'язку між військовою і комерційною логістикою з точки зору їх цілей в управлінні ланцюгами поставок, яка об'єднує управління закупівлями, запасами, складуванням, транспортування, необхідні мережі, потік інформації, технології та управління безпекою [3]. Збройні сили багатьох країн світу мають свої дослідні інститути, які працюють над винаходами логістики на користь армії, реагують на зміни ринку, користуються «цивільними» рішеннями, адаптуючи їх до своїх потреб. Однак не в Україні.

Отже, невідкладним і актуальним завданням є вивчення і аналіз старої системи забезпечення та закупівель у військових установах (частинах), а також визначення напрямів її покращення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчить аналіз літературних джерел [1–8], для загального концептуального вживання як формалізоване визначення поняття логістики використовується визначення НАТО (відповідно до АJP-4(A), що охоплює виконання завдань щодо планування, здійснення переміщення та забезпечення військ (сил), що застосовується до аспектів військових операцій, пов'язаних із такими видами діяльності, як проєктування, розроблення (модернізація та модифікація), закупівля, зберігання, транспортування, розподіл, технічне обслуговування та ремонт, евакуація та утилізація ОВТ (озброєння та військової техніки) і МтЗ (матеріально-технічних засобів); транспортування особового складу; закупівля або будівництво, технічне обслуговування, експлуатація та реалізація військових об'єктів; закупівля або надання послуг з харчування, лазне-прального обслуговування тощо; медичне забезпечення).

Логістичне забезпечення включає процес планування, виконання та контролю ефективного з точки зору зниження витрат потоку ОВТ, МтЗ, послуг та пов'язаної з ними інформації задля повного задоволення вимог кінцевих споживачів (військовослужбовців, підрозділів) [4].

Основними завданнями сил логістики в мирний час є такі [5]:

– забезпечення потреб військ (сил) в МтЗ, що виникають у ході повсякденної діяльності Збройних Сил України;

– задоволення потреб військ (сил) у послугах з харчування та лазне-прального обслуговування особового складу;

– створення необхідних житлово-побутових умов для військ (сил) у місцях їх дислокації та проведення навчань;

– технічне обслуговування, підтримання у справному стані та розвиток об'єктів військової інфраструктури;

– перевезення особового складу та транспортування військових вантажів;

– технічне обслуговування, поточний, середній ремонт несправних зразків ОВТ та поточний ремонт несправних агрегатів;

– прийом з підприємств національної економіки (від постачальників), облік, накопичення та утримання на об'єктах зберігання визначених обсягів запасів МтЗ, підтримання їх у стані, який забезпечує своєчасне приведення у готовність до видачі військам (застосування, використання за призначенням);

– прийом з військ (сил) надлишкових та непридатних до використання запасів МтЗ;

– утилізація непридатних до використання запасів МтЗ;

– забезпечення живучості та охорони об'єктів зберігання запасів МтЗ.

Забезпечення ОВТ та МтЗ здійснюється відповідно до класів постачання. Під час організації забезпечення військ (сил) ОВТ та МтЗ використовуються «Єдиний класифікатор предметів постачання» ДК 020:2016 та військові довідники ВДВ 01.300.001-2016 (01) «Класи постачання матеріально-технічного забезпечення збройних сил країн – членів НАТО» (AAP-19 (Edition 1) “Classes of Supply of NATO Forces”, IDT) і ВДВ 01.300.002 (01) «Матеріально-технічне забезпечення військ (сил)». Відповідність класів постачання Збройних Сил України класам постачання матеріально-технічного забезпечення НАТО та CLLIA».

Особливості логістичного забезпечення та здійснення закупівель у військові установи в умовах операції об'єднаних сил (ООС) полягають у тому, що основу побудови системи логістичного забезпечення оборонної операції складають військові частини (підрозділи, органи) логістичного забезпечення ОК (оперативного командування) із запасами МтЗ, які розподілені за угрупованнями військ (сил) та напрямами їх дій.

Побудова системи логістичного забезпечення в оборонній операції включає угруповання сил і засобів логістичного забезпечення для забезпечення угруповань військ, що обороняються на головному напрямі (головного угруповання); угруповання сил і засобів логістичного забезпечення для забезпечення військ на іншому напрямі; резерви сил і засобів логістичного забезпечення. Крім того, може створюватися угруповання сил

і засобів логістичного забезпечення із запасами МтЗ для забезпечення резервів, контрударних (наступальних) угруповань.

Сили і засоби логістичного забезпечення КСЛ (командування сил логістики) (Центру), які сплановані до виконання завдань в операції, розташовуються у третій смузі логістичного забезпечення, в районах, наближених до операційних зон (районів) угруповань військ (сил), в інтересах яких вони будуть застосовуватися. Резерви сил і засобів логістичного забезпечення включають, як правило, мобільні сили і засоби (підрозділи) автомобільних та ремонтно-відновлювальних частин із визначеними обсягами запасів ОВТ та МтЗ. Вони розгортаються в районах, зручних для їх швидкого висунання, маневру ними та ефективного використання в ході операції (бойових дій).

До початку оборонної операції військові та оперативні запаси усіх видів МтЗ поповнюються до встановлених норм. У військах, які обороняються на самостійних напрямках, а також призначені для здійснення вогневого ураження противника, завдання контрударів, як правило, створюються підвищені запаси боєприпасів, ПММ (паливно-мастильних матеріалів) та інших МтЗ. Частина запасів залежно від обстановки може викладатися на ґрунт [4].

Постановка завдання. Мета аналітичного дослідження полягає у вивченні та аналізі системи логістичного забезпечення (зокрема, закупівель у військових установах (частинах)), а також визначенні напрямів його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На прикладі речового забезпечення розглянемо, як здійснюються логістичне забезпечення та закупівлі у військових установах (частинах). Так, придбання речового майна, а також декоративних тканин, спортивного інвентарю, килимових виробів, ремонтних та витратних матеріалів, надання послуг та розрахунки з підприємствами за придбання майна і надані послуги здійснюються у порядку, визначеному чинним законодавством. Заявки визначають потреби в речовому майні на визначені терміни з огляду на наявні запаси та завдання, покладені на Збройні Сили.

Ще досі закупівля окремих предметів речового майна могла здійснюватися децентралізовано за рішенням начальника ЦУРЗ (центрального управління речового забезпечення) через Об'єднані центри забезпечення (ОЦЗ) та військові частини, а також Управління експлуатації та судноремонту Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Забезпечення речовим майном здійснювалося ЦУРЗ через Об'єднані центри забезпечення та речові служби з'єднань і військових частин за такою схемою:

– у Збройних Силах (крім ВМС): ЦУРЗ – ОЦЗ – з'єднання – військова частина – підрозділ – військовослужбовець;

– у Військово-Морських Силах: ЦУРЗ – ОЦЗ – берегова база – з'єднання – корабель (берегова частина) – підрозділ – військовослужбовець.

ЦУРЗ керував органами речової служби Збройних Сил і мав право давати їм вказівки, розпорядження і роз'яснення з питань речового забезпечення та порядку застосування встановлених норм. Забезпечення речовим майном здійснювалося за планами забезпечення.

У речовій службі виду Збройних Сил, ОК (ВМС) ведеться перелік з'єднань, військових частин і установ, до яких ОЦЗ вони закріплені на забезпечення. Ведеться облік запасів. Розрахунок потреби в речовому майні у планах забезпечення на мирний час для ОЦЗ, з'єднань і військових частин здійснюється за нормами забезпечення речовим майном на кількість особового складу за списком з урахуванням організаційних заходів, що проводяться. У планах забезпечення передбачається також утримання у військових частинах устанавленого незнижуваного запасу речового майна у 10% для підбору необхідних розмірів.

У забезпечення потреби військових частин зараховується вся наявність нового речового майна, а також майно, що було в користуванні, терміни носіння якого не закінчуються в запланований період. Крім того, за поданням ОЦЗ до забезпечення зараховується інвентарне майно, терміни носіння якого вичерпані, але яке придатне для подальшого використання за прямим призначенням без ремонту або після ремонту.

ОЦЗ здійснює відпуск речового майна для забезпечення військових частин: за літнім планом – до 1 квітня, за зимовим планом – до 1 жовтня.

Витребування речового майна проводилося таким чином:

– військовими частинами, які входять до складу з'єднань, а також військовими частинами, прикріпленими до них на забезпечення за звітами-заявками, що подаються до речової служби з'єднання;

– з'єднаннями та військовими частинами, які перебувають на забезпеченні ОЦЗ;

– за звітами-заявками, що подаються до ОЦЗ;

– ОЦЗ за звітами-заявками, що подаються до ЦУРЗ.

ЦУРЗ подає до Департаменту державних закупівель (ДДЗ та ПМР) та постачання матеріальних ресурсів Міністерства оборони України заявку на нормативну потребу на закупівлю речового майна. Звіт про отримане речове майно від підприємств-постачальників, згідно з договорами, укладеними ДДЗ та ПМР за звітний період, ДДЗ та ПМР надає до ЦУРЗ.

Звіти-заявки за військові частини та з'єднання затверджують командири військових частин та з'єднань відповідно. Зведені звіти ОЦЗ, складені на підставі звітів-заявок, наданих військовими частинами, з'єднаннями, військовими навчальними закладами та іншими організаціями, прикріплені на забезпечення до ОЦЗ, затверджуються начальниками ОЦЗ.

Незатвержені звіти-заявки постачальними органами не приймаються і не розглядаються. Звіти-заявки подаються відповідно до чинного законодавства України. Додаткові звітні-заявні та інформативні документи надаються у терміни та за формами, визначеними ЦУРЗ для видів Збройних Сил, ВДВ, ССПО, ОК, ОЦЗ; видами Збройних Сил, ВДВ, ССПО, ОК для з'єднань, військових частин. ОЦЗ речове майно отримував безпосередньо від підприємств-постачальників, з інших ОЦЗ, а також від військових частин Збройних Сил за рознарядками (нарядами) ЦУРЗ.

З'єднання і військові частини видів Збройних Сил та військових частин центрального підпорядкування прикріплюються на речове забезпечення до ОЦЗ з урахуванням їх дислокації. Відпуск речового майна здійснюється з цих центрів за їх нарядами. Військовим частинам, які входять до складу з'єднань, а також військовим частинам, прикріпленим до них на забезпечення, речове майно відпускалося зі складів з'єднань за накладними речової служби з'єднання [6–8].

Наведемо декілька аргументів, які свідчать про необхідність удосконалення сучасної військової логістики. Підтвердженням слугують проекти і реформи, раніше ініційовані Міністерством оборони України. Серед них слід назвати проєкт «Інституційна реформа закупівель»; проєкт реформ «Електронні закупівлі»; пілотний проєкт «Автоматизація обліку та логістики у сфері речового забезпечення Збройних сил України»; проєкт «Інституційна реформа закупівель».

Причинами цих попередніх реформ були несвоєчасне та неякісне забезпечення матеріально-технічними та продовольчими ресурсами ЗСУ; розпорошування функцій із забезпечення матеріально-технічних та продовольчих ресурсів між різними структурними підрозділами Міністерства оборони та Генерального штабу ЗСУ. Цілями цієї реформи було забезпечення ефективних та прозорих процесів якісного матеріально-технічного та продовольчого забезпечення відповідно до потреби, яка виникла. Реалізація цього проєкту має такі етапи:

1) реорганізація департаменту державних закупівель та постачання матеріальних ресурсів у департамент закупівель;

2) створення Центру організації матеріального забезпечення ЗСУ; функціями цього центру будуть розроблення нових стандартів та норм речового

та продовольчого забезпечення; впровадження логістики (автоматизованої системи логістики, визначення ролей, управління змінами, створення цільової операційної моделі логістики);

3) створення Відділу закупівлі житла для військовослужбовців ЗСУ; проєкт реформ «Електронні закупівлі» передбачав налагодження та створення платформи для електронних торгів, електронного документообігу та вебсайту Департаменту закупівель, а їх метою було створення відкритої, прозорої системи закупівель у МОУ; проєкт «Автоматизація обліку та логістики у сфері речового забезпечення Збройних сил України» передбачав визначення можливості скорочення показника «допустимі залишки»; побудова системи оперативного постачання речового забезпечення; зменшення людського фактору в обліку речового забезпечення; цілями проєкту були скорочення термінів задоволення потреби (з 5–20 діб до 2–10 діб) за рахунок оперативного обміну інформацією про залишки та можливість їх переміщення; забезпечення отримання щокварталу повної та достовірної інформації по залишках; проте усі названі реформи є ще до кінця не втіленими проєктами, які вимагають значного фінансового та людського потенціалу, підтримки з боку держави для імплементації на практиці [1], хоча певні результати ми з вами спостерігали.

Сьогодні ми вже поновили систему забезпечення. Є утримання запасів та забезпечення їх на тактичному рівні – це рівень бригади. На оперативному рівні існує оперативне командування, або оперативно-тактичні угруповання військ, які мають свої підрозділи для утримання матеріальних засобів та їх підвезення на тактичний рівень.

Центр – це Тил, Озброєння Збройних сил, які забезпечують подачу засобів на оперативний рівень та утримання запасів у необхідних обсягах.

Отже, ми створюємо чітку та зрозумілу систему, що буде побудована з використанням кращого досвіду НАТО і дасть змогу забезпечувати наші частини й підрозділи на рівні, достатньому для ефективного виконання ними всіх поставлених завдань.

Наприклад, у Сполучених Штатах існує 10 класів постачання. Цей показник залежить від чисельності Збройних сил, а також інших структур, які входять до складу сектору безпеки й оборони. Зрозуміло, що за кількістю людей ми не можемо рівнятися, наприклад, з армією Грузії, тому що за масштабами вона дуже відрізняється від Збройних сил України.

У системі логістичного забезпечення запроваджено систему електронного обліку речового майна на базах і складах та відпрацьовано всі технічні вимоги на визначені зразки форми одягу. Декілька років тому стартувало випробування проєкту з автоматизації обліку потреб та запам'ятовування

сів у сфері речового забезпечення Збройних Сил України. Головна мета проекту є дуже близькою і зрозумілою кожному українському бійцю: це система функціонування речової служби, за якою всі військовослужбовці отримуватимуть належні їм одяг, білизну, взуття та спорядження вчасно, в повному обсязі й необхідних розмірів. Одна з основних проблем нинішньої системи речового забезпечення полягає в тому, що на те, аби військовослужбовець отримав належне майно, тилова служба витрачає від п'яти (у кращому разі) до двадцяти і більше діб.

На пілотних об'єктах апробується прототип єдиної автоматизованої системи, яка згодом у вдосконаленому вигляді буде масштабована в межах усіх Збройних Сил. Кожна партія речового майна, яке зберігається у сховищах, надходить туди чи спрямовується у визначені військові частини, буде обліковуватися в електронному вигляді й заноситися до захищеної автоматизованої системи. Завдяки цьому рух майна і його залишки на рівні ОЦЗ, тобто склад бригади, відповідні фахівці можуть відстежувати фактично в онлайн-режимі. Наступним кроком планується забезпечення кожного військовослужбовця пілотних частин індивідуальною електронною картою, на чіп якої буде занесена вся інформація щодо його особистих параметрів, поточної забезпеченості й наступних термінів видачі того чи іншого речового майна тощо. Таким чином, ми отримаємо можливість адресного планування потреб у забезпеченні речовим майном.

Щоб запустити пілотний проект в активну фазу, потрібно здійснити кодифікацію речового майна, необхідні налаштування системи, збудувати мережу зв'язку, яка передбачає систему захисту інформації, перевести в електронний вигляд дані щодо видачі речового майна у визначених частинах, провести аудит того, що зберігалось на їхніх складах та у сховищах бази, підготувати відповідну структуру, технічну документацію. Триває навчання користувачів системи. Це тільки частина тих завдань, які необхідно виконати. Попереду значно більший обсяг роботи, наприклад, щодо індивідуальної ID-картки бійця. Її введення залежить не лише від результатів проекту. Будуть заноситися інші параметри, які зараз визначаються в паралельних пілотних проєктах, зокрема щодо медичного забезпечення, харчування, забезпечення житлом. Автоматизовану систему обліку майна з відкладеною синхронізацією можна буде використовувати в польових умовах, і вона забезпечить актуальність та оперативність інформації навіть під час ведення бойових дій. Кожен старшина підрозділу матиме штатний електронний планшет з відповідною робочою інформацією щодо стану забезпеченості особового складу підрозділу речовим майном, завдяки чому зможе максимально опера-

тивно подавати в речову службу частину заявки на отримання того чи іншого майна.

Сьогодні облік на більшості складів МОУ ведеться в паперовій формі з відповідними наслідками. Система дасть повну прозорість у забезпеченні, а рішення можна буде приймати в секунди. Програма була куплена колись МОУ, але жодного разу не використовувалася. Система охоплює весь ланцюжок. У системі передбачені й картки бійця та планшети старшини, відповідального за речове забезпечення. Працює як у мирний час, так і в зоні ведення бойових дій. Міністерство оборони України планує перейти на автоматизовану систему управління військами. Американською фірмою буде розроблена автоматизована система управління військами і її складовою частиною, якою є операційно-логістична система ЗСУ, кошти на створення єдиної логістичної, інформаційної системи виділить уряд США, але не готівкою, на них буде закуплено необхідне обладнання. Спочатку цю систему планують розробити на стратегічному рівні, а саме на рівні генштабу, а далі розпочнеться підготовка фахівців, яких будуть навчати спеціалісти зі США. За допомогою цієї програми можна буде відслідковувати рух і облік матеріально-технічних засобів та озброєння.

Закупівлі у військові установи (частини) здійснюються згідно з чинним законодавством України таким чином [9–13]:

– особливості здійснення закупівель, визначених Законом «Про публічні закупівлі», для гарантованого забезпечення потреб оборони (крім товарів, робіт і послуг, що підлягають закупівлі відповідно до угод у порядку, визначеному пунктом 6 частини п'ятої цієї статті) Міністерством оборони України та його розвідувальним органом, Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, Національною гвардією України, Національною поліцією України, Державною прикордонною службою України, Службою зовнішньої розвідки України, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державною спеціальною службою транспорту, Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Управлінням державної охорони України та іншими військовими формуваннями та/або частинами в особливий період, у період проведення Операції об'єднаних сил, антитерористичної операції, у період введення воєнного чи надзвичайного стану встановлюються окремим законом;

– товари, роботи і послуги, що закуповуються на підставі договорів між центральним органом виконавчої влади, відповідальним за формування та реалізацію державної політики у сфері національної безпеки, у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва, а також спеціалізованими організаціями, які здійснюють закупівлі;

закупівля таких товарів, робіт і послуг здійснюється згідно з правилами і процедурами, встановленими відповідними спеціалізованими організаціями, які здійснюють закупівлі;

– оборонні закупівлі – здійснення державним замовником закупівель товарів, робіт і послуг, призначених для виконання державних програм у сферах національної безпеки і оборони, а також інших товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб безпеки і оборони.

Уповноважений орган – Міністерство економічного розвитку та торгівлі – регулює сферу державних закупівель, а також у разі виявлення порушень законодавства Мінекономіки має право надавати рекомендації щодо їх усунення та порушення.

Контролюючими органами є такі. Державна казначейська служба України перевіряє наявність та відповідність документів замовника та не проводить платежі у разі виявлення порушень; антимонопольний комітет України має контролювати дотримання конкуренції під час державних закупівель (викриття змов учасників), розглядає скарги учасників; держфінінспекція має контролювати законне та ефективне витрачання державних коштів; Рахункова палата України уповноважена парламентом на здійснення контролю за законним та ефективним витрачанням державних коштів.

Також діють громадський контроль, банки, правоохоронні органи в межах компетенції, визначеної Конституцією України, законами України.

Процес закупівель включає такі етапи:

- 1) визначення потреби та планування необхідних закупівель;
- 2) вибір постачальника (дотримання тендерних процедур);
- 3) укладання договору;
- 4) процес від замовлення до оплати;
- 5) управління контрактом (відгуки), завершення.

Раніше процесом закупівель займався тендерний комітет. Зміст його діяльності: планує закупівлі, складає та затверджує річний план закупівель, здійснює вибір процедури закупівлі, проводить процедури закупівель, забезпечує рівні умови для всіх учасників, об'єктивний та чесний вибір переможця, складання, затвердження та зберігання відповідних документів з питань публічних закупівель, визначених цим Законом, забезпечує оприлюднення інформації та звіту щодо публічних закупівель відповідно до цього Закону, здійснює інші дії, передбачені цим Законом. Згідно зі змінами законодавства [9–13], тендерні комітети за старою схемою працюють тільки до 1 січня 2022 року. Далі їх повноваження із закупівель виконують окремі уповноважені особи.

Згідно з останніми змінами до Закону «Про публічні закупівлі» [9], відповідальною за орга-

нізацію та проведення процедури закупівлі/спрощеної закупівлі є уповноважена особа, яка визначається або призначається замовником одним із таких способів:

– шляхом покладення на працівника (працівників) із штатної кількості функцій уповноваженої особи як додаткової роботи з відповідною доплатою згідно із законодавством;

– шляхом введення до штатного розпису окремої (окремих) посади (посад), на яку буде покладено обов'язки виконання функцій уповноваженої особи (уповноважених осіб);

– шляхом укладення трудового договору (контракту) згідно із законодавством.

Уповноважена особа (особи) – це службова (посадова) чи інша особа, яка є працівником замовника і визначена відповідальною за організацію та проведення процедур закупівлі/спрощених закупівель згідно з цим Законом на підставі власного розпорядчого рішення замовника або трудового договору (контракту).

Висновки і перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Таким чином, доходимо висновку, що основними напрямками розвитку сил логістики є такі:

– уніфікація організаційних структур логістичного забезпечення;

– підвищення можливостей мобільних військових частин;

– збільшення спроможностей сил логістики щодо складської та виробничої діяльності на стаціонарній базі;

– нарощування спроможностей із забезпечення розквартирування військ (сил), базування авіації та корабельно-катерного складу, утримання об'єктів та засобів інфраструктури, комунального господарства;

– створення мобільних підрозділів у складі стаціонарних військових частин логістичного забезпечення;

– забезпечення військових частин, установ, підрозділів логістичного забезпечення уніфікованими зразками засобів технічного обслуговування та ремонту ОВТ, сучасними засобами евакуації та великовантажними засобами перевезення ПММ, вантажними автомобілями із системою «Мультиліфт», багатофункціональних зразків технічних засобів забезпечення харчування та побуту особового складу;

– підготовка та перепідготовка кваліфікованих спеціалістів для військових частин, установ, у тому числі у країнах – членах НАТО;

– підготовка та злагодження підрозділів (органів) логістичного забезпечення щодо виконання завдань сил логістики різних рівнів підпорядкованості;

– освоєння персоналом військових частин, установ, підрозділів логістичного забезпечення

новітніх та прийнятих у державах – членах НАТО логістичних операцій (процедур, процесів);

– підвищення живучості та вибухопожежобезпеки об'єктів зберігання засобів ураження та ПММ;

– створення автоматизованої системи управління ресурсами, логістичними операціями та силами логістики на всіх рівнях військового управління, її інтеграція з автоматизованою системою та забезпечення сумісності з інформаційними логістичними системами держав – членів НАТО;

– розвиток інфраструктури логістичного забезпечення щодо утримання запасів МтЗ, оптимізації складських та виробничих процедур.

Названі напрями розвитку переносяться на окремі елементи логістики, зокрема на здійснення оборонних закупівель, з урахуванням останніх законодавчих змін в цій сфері.

Запоруками успіху сучасних закупівель у військовій установі є такі:

1) формування нової свідомості та побудова доброчесності;

2) сильна політична воля і підтримка на рівні вищого керівництва, єдність і стабільність політики;

3) інституційна спроможність структур і персоналу, який здійснює реформи, безперервний професійний розвиток;

4) спільні зусилля керівництва і персоналу, як цивільного, так і військового;

5) усвідомлення невідворотності покарання за злочинні дії;

6) правильні стратегія і фокус, баланс між важкими і легкими завданнями, делегування повноважень;

7) прозорість і чесний діалог зі ЗМІ (засобами масової інформації);

8) вимірювання та звітування результатів через певні проміжки часу;

9) зовнішня незалежна оцінка.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чернописька Н. В., Брень О. В., Данильців О. І. Зародження військової логістики в Україні. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080>.

2. Gong Z., Yang X., Wang S., Zhang Y. Model Building of Integrated Military Logistics Supply Chain. ICTE, 2013. P. 371–378.

3. Kumar S., Chia A. Commercial logistics vs. military logistics: a conceptual analysis. *Cases on supply chain and distribution management: issues and principles*. Hershey, Pa : Business Science Reference, 2012. P. 290–329.

4. Про затвердження тимчасової настанови з логістичного забезпечення Збройних Сил України : Наказ МО України від 21 липня 2019 року № 236.

5. Доктрина застосування сил логістики, затверджена Головнокомандувачем Збройних Сил України. Вересень. 2020.

6. Речове забезпечення у військовій частині (на кораблі) Збройних Сил України в мирний час :

навчальний посібник / Й. Й. Саєвич, С. В. Скрипник, Р. І. Сапіга та ін. Львів : АСВ, 2012. 408 с.

7. Про речове забезпечення військовослужбовців ЗС України : Наказ МО України від 29 квітня 2016 року № 232.

8. Бойове екіпірування військовослужбовця Збройних Сил України : навчальний посібник / А. В. Слюсаренко, В. В. Федоренко, С. І. Оборнев та ін. Львів : НАСВ, 2017. 190 с.

9. Про публічні закупівлі : Закон України від 19 жовтня 2021 року № 1812-IX. URL: <https://www.dzakupivli.com.ua/article/837-zmni-dozakonu-pro-publchn-zakupvl-2021>.

10. Про оборонні закупівлі : Закон України від 17 липня 2020 року № 808-IX. *Офіційний вісник України*. 2020. № 67. С. 223. Ст. 2147. Код акта 100462/2020.

11. Про затвердження Порядку розміщення інформації про публічні закупівлі : Наказ МЕ України від 11 червня 2020 року № 1082. *Офіційний вісник України*. 2020. № 55. Ч. 2. С. 1069. Ст. 1731. Код акта 99794/2020.

12. Про затвердження Порядку визначення предмета закупівлі : Наказ МЕ України від 15 квітня 2020 року № 708. *Офіційний вісник України*. 2020. № 47. С. 103. Ст. 1504. Код акта 99445/2020.

13. Про затвердження особливостей закупівель за рамковими угодами та їх укладення : Наказ МЕ України від 15 квітня 2020 року № 709. *Офіційний вісник України*. 2017. № 88. С. 109. Ст. 2706. Код акта 87842/2017.

REFERENCES

1. Chornopys'ka, N. V., Bren', O. V. and Danyl'tsiv, O. I. Zарodzhennia vijs'kovoі lohistyky v Ukraini, available at: <http://ena.lp.edu.ua:8080>.

2. Gong Z., Yang X., Wang S. and Zhang Y. (2013), Model Building of Integrated Military Logistics Supply Chain, ICTE, pp. 371–378.

3. Siva Kumar; Aaron Chia (2012), Commercial logistics vs. military logistics: a conceptual analysis / *Cases on supply chain and distribution management: issues and principles*, Business Science Reference, Hershey, Pa., p. 290–329.

4. Nakaz MO Ukrainy vid 21.07.2019 roku № 236 “Pro zatverdzhennia tymchasovoi nastanovy z lohistychnoho zabezpechennia Zbrojnykh Syl Ukrainy”.

5. Doktryna zastosuvannia syl lohistyky, zatverdzhena Holovnokomanduvachem Zbrojnykh Syl Ukrainy, veresen', 2020.

6. Rechove zabezpechennia u vijs'kovij chastyni (na korabli) Zbrojnykh Syl Ukrainy v myrnyj chas : navchal'nyj posibnyk / J. J. Saievych, S. V. Skrypnyk, R. I. Sapiha ta in. (2012), ASV, L'viv, 408 s.

7. Nakaz MO Ukrainy vid 29.04.2016 roku № 232 “Pro rechove zabezpechennia vijs'kovosluzhbovtsiv ZS Ukrainy”.

8. Bojove ekipiruvannia vijs'kovosluzhbovtsia Zbrojnykh Syl Ukrainy : navchal'nyj posibnyk / A. V. Sliusarenko, V. V. Fedorenko, S. I. Oborniev ta in. (2017), NASV, L'viv, 190 s.

9. Pro publichni zakupivli: Zakon Ukrainy vid 19.10.2021 roku № 1812-IX, available at:

<https://www.dzakupivli.com.ua/article/837-zmni-do-zakonu-pro-publchn-zakupvl-2021>.

10. Pro oboronni zakupivli : Zakon Ukrainy vid 17 lypnya 2020 roku № 808-IX. *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*. 2020. № 67. S. 223. St. 2147. Kod akta 100462/2020.

11. Pro zatverdzhennya Poryadku rozmishchennya informatsiyi pro publichni zakupivli : Nakaz ME Ukrainy vid 11 chervnya 2020 roku № 1082. *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*. 2020. № 55. CH. 2. S. 1069. St. 1731. Kod akta 99794/2020.

12. Pro zatverdzhennya Poryadku vyznachennya predmeta zakupivli : Nakaz ME Ukrainy vid 15 kvitnya 2020 roku № 708. *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*. 2020. № 47. S. 103. St. 1504. Kod akta 99445/2020.

13. Pro zatverdzhennya osoblyvostey zakupivel' za ramkovyumu uhodamy ta yikh ukladennya : Nakaz ME Ukrainy vid 15 kvitnya 2020 roku № 709. *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*. 2017. № 88. S. 109. St. 2706. Kod akta 87842/2017.

Стаття надійшла до редакції 19 листопада 2021 р.